
Ekonomisi ve Vergi Sistemiyle Japonya

Dr. Ersan ÖZ*
Arş. Gör. Tarık VURAL**

*Princin İçindeki Siyah Taşlardan Korkma.
Beyaz Olanlardan Kork. 'Japon Atasözü'*

ABSTRACT

In this paper, Japanese Economy is examined. Macroeconomic structure of Japan is investigated with the help of related tables and graphs. The Japanese Tax system, which is one of the main catalyts of the economy, is explained though not detailed.

KEYWORDS: Japanese, Economy, Investigate, Tax, Explain.

ÖZET

Bu Çalışmada Japon ekonomisi incelenmektedir. Japon ekonomisinin makroekonomik yapısı tablolarda yer alan istatistikler ve bunlara dayandırılan grafikler yardımıyla açıklanmıştır. Ekonominin ana katalizörlerinden olan Japon Vergi Sistemi ise anahatlarıyla açıklanmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Japonya, Ekonomi, Araştırma, Vergi, İnceleme.

GİRİŞ

Japonya, yirminci yüzyılın başlarından itibaren ekonomik ve siyasal güç olarak yıldızı parlayan; 1904-1905 Rus-Japon savaşını kazanmasıyla bir dünya gücü haline gelen; II. Dünya Savaşı'ndan yenik çıktıktan sonra ekonomisi ve siyasal gücü tahrip olan; 1970'lerin başında tekrar eski ekonomik gücüne sahip olan ve şu anda da dünyanın ikinci büyük ekonomisine sahip gelişmiş ülkelerin en başta gelenlerindedir. Japonya aynı zamanda, dünyanın en gelişmiş 8 ülkesinin yer aldığı G-8'in en önemli üyelerindedir. Çeşitli bilim çevrelerince 2005-2025 dönemi tahminlemede, dönemin önde gelen sanayileri olan enformasyon,

---

* Pamukkale Üniversitesi, İkt. Ve İdr. Bil. Fak. Maliye Bölümü, <http://ersanoz.pamukkale.edu.tr>.

** Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü.

biyoteknoloji ve yeni enerji kaynaklarından oluşacak dünya pastasından en büyük dilimi Japonya'nın alacağı ifade edilmektedir. Bu çalışmada Japonya'nın sosyal ve ekonomik yönü çeşitli göstergeler yardımıyla değerlendirilmektedir.

1. JAPON İDEOLOJİSİ VE DEĞERLER SİSTEMİ

Japonlar gerek bireysel bazda gerekse devletle olan ilişkilerinde kolektif hareket eden bir toplumdur. Bir Japon tek başına bir hiçtir. Japonya'da bireye yapılabilecek en büyük kötülük onu grubundan ayırmaktır. Her Japon kendisini bir gruba¹ ait saymaktadır. Japonlar hayatta daima yarış içerisindeyler. Japon bireyin ilk grubu ailesidir. Daha sonra okul, sonra içinde buldukları il, ilçe ve nihayet Japonya. Önce aileler arasında başlayan yarış sırasıyla okul, il ve son olarak da ülke bazına taşınmaktadır². Söz konusu yarış ve grup adına Japonya için yapılan rekabet, ülkenin bugünkü konumunda olmasının en büyük sebeplerindedir.

Japon örgütlenmesinde karşımıza çıkan diğer ilkeleri ise; piramidal hiyerarşi, yaş ve kıdeme bağlı ilerleme, sosyal sorumlulukta ortaklık olarak sıralayabiliriz. Her Japon örgütlenmesi daima piramit şeklindedir. Bu tıpkı bir ordunun örgütlenmesi gibidir. Japonya'da piramidal hiyerarşinin en tepesinde imparator bulunmaktadır. Piramidal hiyerarşinin bir sonucu olarak emir yukarıdan aşağıya, itaat aşağıdan yukarıya doğru gitmektedir (dikey ilişkiler).

Japonya'da kim yaşlı ise o öne geçer. Devlet dairelerinde ilerlemede kıdem esastır. Tipik bir Japon asla bana ne demez. Bir apartmanın, okulun yönetimi kolektiftir. Bu ise sosyal sorumlulukta ortaklık olarak adlandırılır. Anılan toplumsal ilkeler sosyal başarıyı, aşağıda ayrıntılarına değinilecek ekonomik göstergeler de, iktisadi başarıyı getirmektedir.

Japon milletinin sahip olduğu toplumsal ilkeler hakkında verilen bu kısa özetten sonra, Japon iktisadi sisteminden bahsetmek, özellikle güçlü Japon ekonomisini tanımak adına faydalı olacaktır. Toplumcu bir kültürel anlayışına sahip Japonya'da iktisadi sistem de toplumdur. Bunun tersi ise, ABD'de olduğu gibi bireyci kültür üzerine şekillenen bireyci ekonomik sistemlerdir. Aşağıda Japonya'nın demografik, siyasi ve ekonomik göstergeleri

¹ Japonların tarih içindeki davranışları ve ekonomik yapıları incelendiğinde Japonların gruba bağlılığının nedeninin açlık olduğu görülür. Japonya bir adadır ve bir tek ürün yetişir, pirinç. Pirinç tarımı ise çok zahmetli ve kolektif faaliyeti gerektiren bir iştir. Japonlar birbirleri ile yardımlaşamazlarsa ürün elde edemezler. Ayrıca elde edilen ürünlerin korunması da kolektif hareketi zorunlu kılıyordu. Japon köylüler ninja ve samuraylardan ürünlerini korumak için kolektif hareket etmek zorundaydılar.

² Yarışın ilk safhasında bizim aile sizin aileyi geçecek felsefesi yatar. Bu yarış bizim okul sizin okulu, bizim il sizin ili ve nihayet bizim ülke sizin ülkeyi geçecek şekilde devam eder.

özetlendikten sonra, makroekonomik göstergelerin ayrıntılı değerlendirmesi yapılmıştır.

2. TEMEL EKONOMİK, DEMOGRAFİK VE SOSYAL GÖSTERGELERLE JAPONYA

Aşağıda ilk olarak Japonya'nın coğrafi durumu hakkında bilgi verilecek daha sonra ülke ekonomisine ait bazı temel rakamlar sergilenerek yorumlanacaktır.

Tablo 1'den de izleneceği gibi Japonya Anayasal Monarşi ile yönetilen üniter bir devlettir. Her ne kadar ülkede yerel yönetimler varsa da merkezi idare yetkilerin büyük bir kısmını elinde tutmaktadır. Ülkenin resmi dili Japonca, başkenti Tokyo'dur. Para birimi ise Japon Yenidir. Okur-yazar oranının %99 olduğu Japonya'da, doğal kaynaklar açısından oldukça fakir ve göreceli olarak küçük bir alana sıkışmış 126 milyon civarında insanı barındıran bir ada ülkesidir. Vergi sisteminin ayrıntılarına ilerleyen açıklamalarda değinilecek olan Japonya'da gümrük vergileri, sanayileşmiş ülkeler arasında en düşük seviyelerdedir. Gümrük tarifeleri için ortalama oran Japonya'da %2.5 iken, ABD'de bu oran %4.2, Avrupa Birliği'nde ise %4.6'dır³.

Enflasyon 2004'te % -2,5 olarak gerçekleşmiştir ve 2005'te ise % -1,3 olması beklenmektedir. Kısa dönemli faiz oranının son dört yıldır % 0 olduğu Japonya'da, uzun dönem faiz oranları ise 2004 itibariyle %1,5 civarında seyretmektedir. Cari işlemler dengesi 2004'te 159,4 Milyar Dolardır ve 2005'te de 148,9 Milyar Dolar tahminlemesi yapılmaktadır⁴. 2004'te dünya ticaretindeki payı %5,7 olan Japonya'nın, 2005'te de aynı oranı koruması tahmin edilmektedir⁵.

Tablo 1: Genel Bilgiler (2004)

Resmi Adı	Japonya
Yönetim Biçimi	Anayasal monarşi
Resmi Dili	Japonca
Dini	Shintoizm ve Budizm
Başkenti	Tokyo
Yüzölçümü	377.835 km ²
Nüfusu (Temmuz 2004)	127.333.002
Okur-Yazar Oranı	% 99
Para Birimi	Japon Yeni (¥)

³ [http://www.japonya.8m.com/japonya/ekonomi.htm], Erişim:01.09.2005.

⁴ IMF, **World Economic Outlook**, September, 2004.

⁵ OECD, **Economic Outlook**, June 2004.

Para Birimi Paritesi (2005 Eylül)	1 \$ = 109,85 ₺
İş Gücü	66,8 milyon
İşsizlik Oranı	% 5,3
GSMH	3,264,737 / 25,583 \$ (Kişi Başına Gelir) (2003)
Toplam Rezervler (Altın Hariç)	663,3 milyar \$
FDI Stoğu	86,1 milyar \$
Cari İşlemler Dengesi	135,8 milyar \$
Saat Farkı	7 Saat (yaz saati uygulaması sırasında 6 saat)
İş Saatleri	Bankalar 09.00-15.00 İş Yerleri 09.00-17.00 Mağazalar 10.00-20.00 Müzeler 10.00-17.00 (Pazartesi Kapalı)
Mali Yıl	1 Nisan-31 Mart
Önemli Şehirleri	Tokyo, Osaka, Nagoya, Yokohama, Kyoto, Fukuoka, Sapporo, Hiroshima, Kobe
Vize	Türk vatandaşlarına 3 aydan kısa süreli ziyaretlerde vize uygulamamaktadır

Kaynak: Annual Report on National Accounts, Economic and Social Research Institute, Japan Cabinet Office, January 2005, www.foreigntrade.gov.tr, www.hmtokyo.jp/japonyahk.htm'den derlenerek hazırlanmıştır.

3. TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELERİYLE JAPONYA

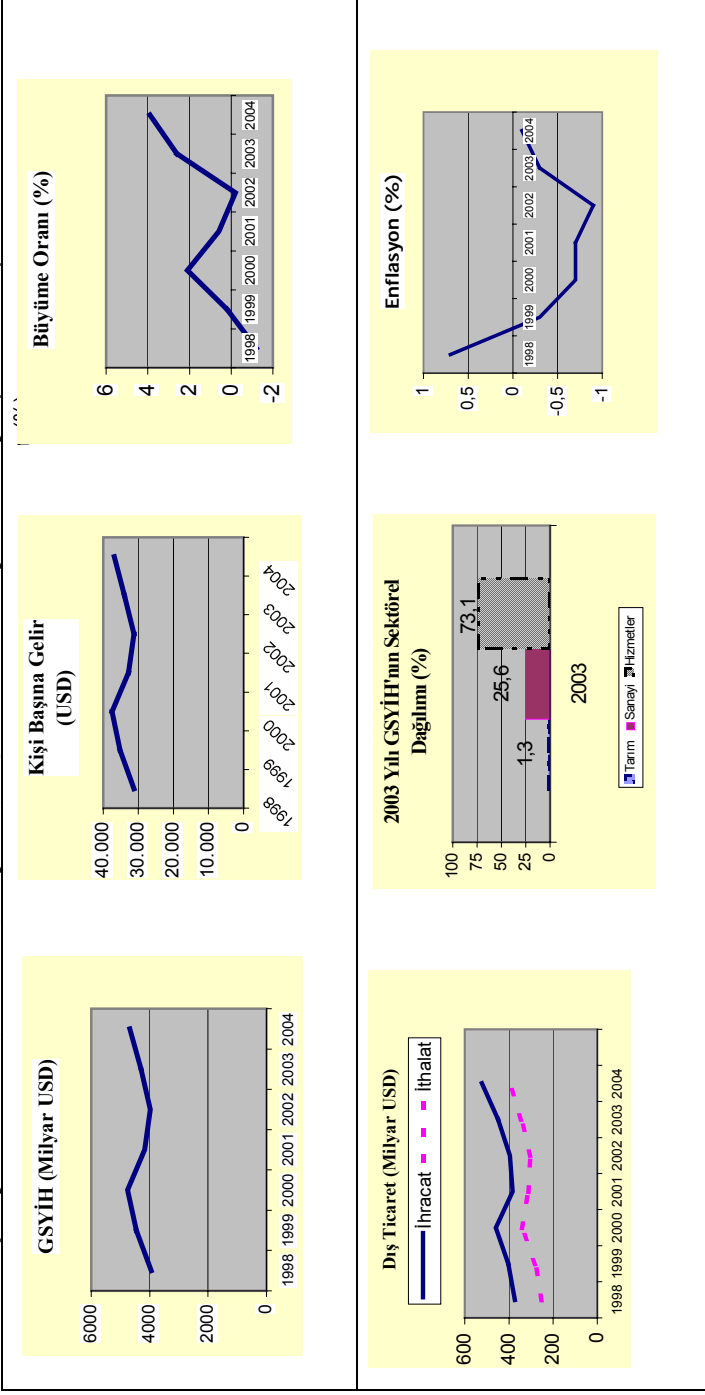
Tablo 2: Temel Ekonomik Göstergeler

Yıl	GSYİH (Milyar \$)	Kişi Başına Gelir (\$)	Büyüme Oranı (%)	Enflasyon Oranı (%)	İhracat (Milyar \$)	İthalat (Milyar \$)
1998	3.943,2	31.270	-1,2	0,7	374,0	251,7
1999	4.457,1	35.233	0,2	-0,3	403,7	280,4
2000	4.748,0	37.479	2,1	-0,7	459,5	342,8
2001	4.163,5	32.807	0,6	-0,7	383,6	313,4
2002	3.975,5	31.270	-0,2	-0,9	395,6	301,8
2003	4.299,4	33.941	2,6	-0,3	449,1	343,0
2004	4.677,5	36.826	3,9*	-0,1	522,2**	397,6

* 2004 GSYİH'sı 2003'e göre %4,4 artmıştır. 2005'te ise %2,3 artması beklenmektedir (IMF, **World Economic Outlook**, September 2004).

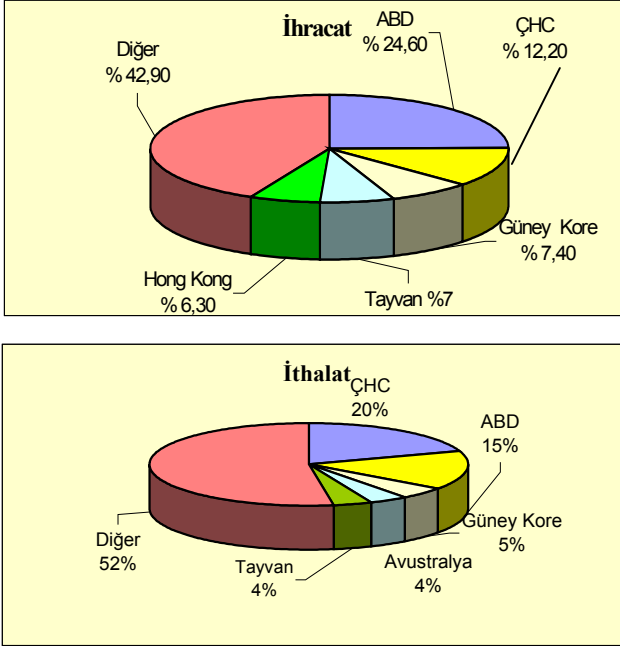
** Japonya, ABD ve Almanya'dan sonra Dünya'nın üçüncü büyük ihracatçısı konumundadır. Toplam dünya ihracatı içerisinde %11,4'lük oranla birinci sırayı alan ABD'yi %9,2'lik oranla Almanya ve %5,7'lik oranla Japonya izlemektedir. Toplam dünya ithalatı içerisinde ise %4,7'lik oranıyla ABD'den sonra Japonya ikinci sırayı almaktadır. GSYİH sıralamasında ise birinci sırayı ABD ikinci sırayı Japonya almaktadır (Kaynak: OECD, **Economic Outlook**, Haziran 2004).

Grafik 1: Japonya'da GSYİH, FBDMG, Büyüme, Dış Tic. ve Enflasyon'un Seyri (1996-2004)

Kaynak: www.foreigntrade.gov.tr, GSYİH: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, FBDMG: Fert Başına Düşen Milli Gelir

Grafik 1'den de takip edileceği üzere Japonya'nın makroekonomik göstergelerinin enflasyon hariç yükselen bir seyir izlediği, rakamların dünya ortalaması veya üzerinde olduğu gözlemlenmektedir. Enflasyon rakamı 1990'lı yılların başlarından itibaren (-) oranlardadır. Bunun en büyük sebebi ise Japon halkının tüketim eğiliminin çok düşük, tasarruf eğiliminin ise oldukça yüksek olmasıdır.

Grafik 2: Dış Ticaretindeki Başlıca Ülkeler (2003)

Kaynak: www.foreigntrade.gov.tr, ÇHC: Çin Halk Cumhuriyeti, ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Japonya'nın ihracatında ABD, ithalatında ise en büyük pay sahibi ülke Çin Halk Cumhuriyeti'dir. İthalatta Çin'i, ABD izlemektedir.

4. JAPONYA-TÜRKİYE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Japonya-Türkiye ekonomik ilişkilerinin yasal seyri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3: Japonya-Türkiye Ekonomik Anlaşmaları

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi	İmza Yeri	RG Tarih ve No'su	Yürürlüğe Giriş Tarihi
Ticaret ve Tediye Anlaşmaları	8 Şubat 1955	Ankara	3 Ocak 1956	3 Ocak 1956
YKTK	12 Şubat 1992	Ankara	16 Ocak 1993, 21467	12 Mart 1993
ÇVÖ*	8 Mart 1993	Ankara	13 Kasım 1994, 22110	1 Ocak 1995

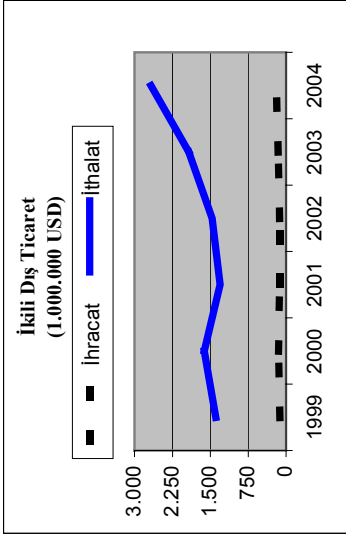
* Ekim 2005 tarihi itibarıyla, Japonya'da dahil olmak üzere Türkiye'nin 61 ülkeyle çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması bulunmaktadır (Kaynak: www.gelirler.gov.tr). Japonya'nın ise 55 ülkeyle ÇVÖ anlaşması vardır.

Tablo 4: Japonya-Türkiye İkili Dış Ticaret Verileri (1997-2004) (1.000 \$)

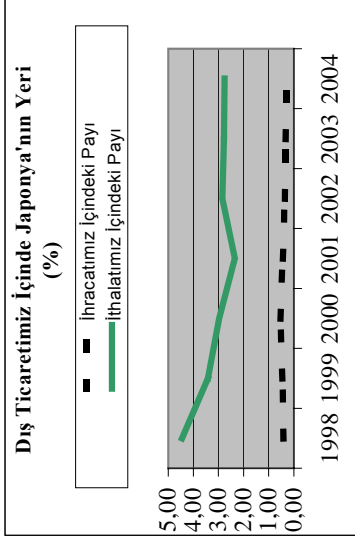
Yıllar	İhracat	Genel İhracatımız İçindeki Pay (%)	Japonya'nın İthalatı İçindeki Pay (%)	İthalat	Genel İthalatımız İçindeki Pay (%)	Japonya'nın İhracatı İçindeki Pay (%)	Hacim	Denge
1997	143.823	0,55	0,05	2.040.113	4,20	0,49	2.183.936	-1.896.290
1998	112.748	0,37	0,04	2.045.635	4,45	0,53	2.158.383	-1.932.887
1999	121.754	0,46	0,04	1.393.307	3,42	0,35	1.515.061	-1.271.553
2000	149.489	0,54	0,039	1.620.561	2,97	0,33	1.770.050	-1.471.072
2001	120.664	0,45	0,038	1.307.357	2,35	0,34	1.428.021	-1.186.693
2002	129.980	0,36	0,042	1.465.507	2,84	0,37	1.595.487	-1.335.527
2003	156.288	0,33	0,046	1.927.096	2,78	0,43	2.083.384	-1.770.808
2004	190.117	0,30	0,047	2.683.456	2,75	0,51	2.873.573	-2.493.339

İstatistikî veriler ve grafikler (Tablo 4, Grafik 3, 4, 5) incelendiğinde Türkiye'nin Japonya ile büyük bir ticaret hacmi bulunmadığı anlaşılmaktadır. Japonya-Türkiye ikili ticaret verileri karşımıza Japonya lehine bir tablo çıkmaktadır. Genel ihracat ve ithalat rakamlarımızda çok önemli bir paya sahip olmayan Japonya ile dış ticaretimiz 2004 yılı itibarıyla -2.493.339 bin dolar açık vermektedir.

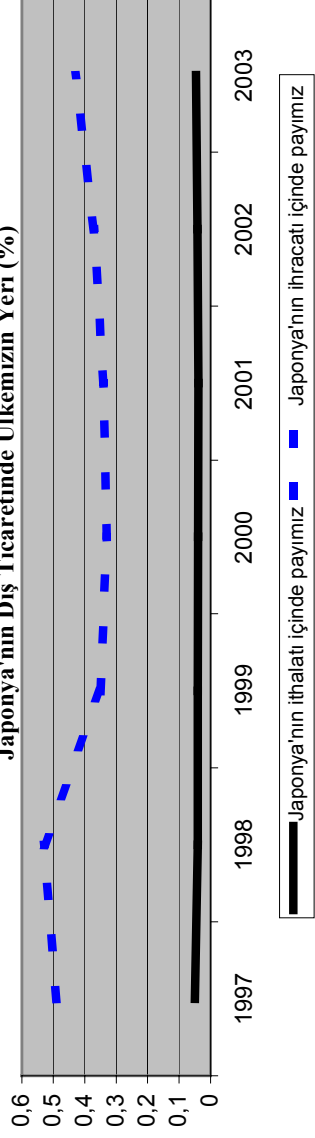
Grafik 3: İkili dış ticaret

Grafik 4: Dış Ticaretimizde Japonya

Grafik 5: Japonya'nın Dış Ticaretinde Ülkemizin Yeri (%)

Grafik 5: Japonya Dış Ticaretinde Türkiye'nin Yeri (1997-2003)

Kaynak: www.foreigntrade.gov.tr

5. JAPON VERGİ SİSTEMİ

Japonya'da hem merkezi hem de yerel idareler tarafından toplanan vergiler bulunmaktadır. Ulusal düzeydeki gelir üzerindeki vergilerden gelir vergisi şahıslar, kurumlar vergisi ise şirketler için uygulanmaktadır. Ayrıca şirketler ve şahıslar vilayet yurttaş vergisi, işletme vergisi ve belediye yurttaş vergisini ödemekle de yükümlüdür. Bu yerel vergilerin ilk ikisi vilayet idareleri, belediye yurttaş vergisi ise belediyelerce tahsil edilmektedir. Gayrimenkul vergileri de yine belediyelerce toplanmaktadır. Ulusal ve yerel vergi türleri Tablo 5'te verilmiştir.

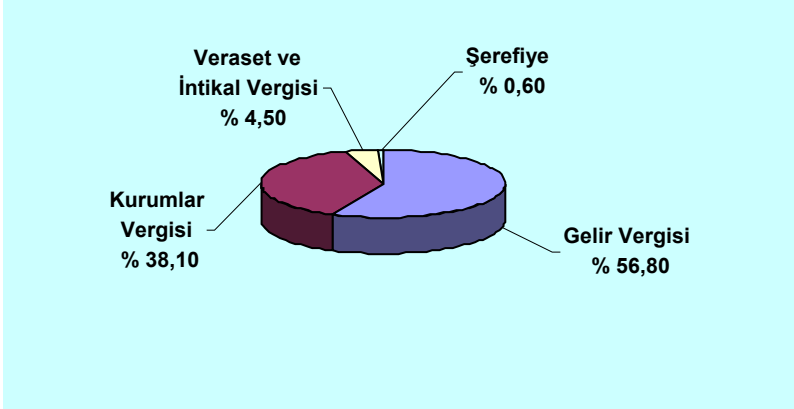
Tablo 5'te dikkati çeken husus tüketim vergilerinin çeşitliliğidir. Zira tüketim üzerinde yerel ve ulusal alanda salınmış toplam 26 vergi türü bulunmaktadır. Bu vergilerden 13 tanesi ulusal hükümet geriye kalan 13 tanesi de yerel yönetimler tarafından tahsil edilmektedir.

Tablo 5: Japonya'da Ulusal Ve Yerel Vergiler

Gelire Dayalı Vergiler	Ulusal Vergiler	Yerel Vergiler
*işaretleli vergiler dolaysız vergileri ifade etmektedir	1- Bireysel Gelir Vergisi* 2- Kurumlar Vergisi*	1- Bireysel İkamet Vergisi* 2- Bireysel Teşebbüs Vergisi* 3- Kurumlar İkamet Vergisi* 4- Kurumlar Teşebbüs vergisi*
Servet Vergileri	1- Veraset ve İntikal Vergisi 2- Şerefiye Vergisi 3- Damga Vergisi 4- Tescil ve Lisans Vergisi	1- Gayrimenkul Kıymet Vergisi 2- Emlak vergisi 3- Şehir Planlama Vergisi 4- Diğerleri
Tüketim Vergileri	1- Tüketim Vergisi 2- İçki Vergisi 3- Tütün Vergisi 4- Benzin Vergisi 5- Uçak Yakıt Vergisi 6- Sıvılaştırılmış Petrol Gazı Vergisi 7- Petrol Vergisi 8- Motorlu Taşıtlar Vergisi 9- Gümrük Vergisi 10- Şarap İthalat Resmi 11- Mahalle Vergisi 12- Özel Tonaj Vergisi 13- Reklam Vergisi	1- Yerel Tüketim Vergisi 2- Valilik Tütün Vergisi 3- Belediye Tütün Vergisi 4- Petrol Dağıtım Vergisi 5- Taşıt Alım Vergisi 6- Özel Yerel Tüketim Vergisi 7- Golf Alanı Kullanım Vergisi 8- Kaplıca Vergisi 9- Otomobil Vergisi 10- Maden Vergisi 11- Avcılık Tescil Vergisi 12- Avlanma Vergisi 13- Maden Arazi Vergisi

Kaynak: Japonya Maliye Bakanlığı, <http://www.mof.go.jp>

Grafik 6: Japonya'da Toplanan Vergilerin Dağılımı

Kaynak: Japonya Maliye Bakanlığı Aylık Politik İstatistik araştırmalar Enstitüsü, www.mof.go.jp, Nisan 2004.

Japonya'da toplanan dolaysız vergilerin %55,8'i Gelir Vergisi, %38,1'i Kurumlar Vergisi, %4,5'i Veraset Vergisi ve kalanı da Emlak Vergisi'nden oluşmaktadır. Vergilerin dağılıminın grafiksel görünümü Grafik 6'da verilmiştir.

5.1. GELİR VERGİSİ

Japonya'da Gelir Vergisi sadece şahsi geliri vergilendirmekte, kurumlar vergisi ise kurum kazançlarından alınmaktadır. Gelir Vergisinde hesap dönemi takvim yılı yani 1 Ocak'tan 31 Aralık'a kadar olan dönemdir (Japonya'da mali yıl yani bütçe yılı ise 1 Nisan'da başlamakta ve 31 Mart'ta sona ermektedir)⁶. Genel olarak gelirin vergilendirilmesinde beyanname usulü benimsense de kolaylığından ötürü stopaj usulüne de yer verilmiştir. Gerçekte ise stopaj usulünden elde edilen hasılat beyanname usulünden elde edilen hasılattan çoktur. Gelir vergisi, mükellefi kaynağına bakmaksızın yıllık gelirlerinin toplamı üzerinden vergilendirmeyi öngörmektedir.

Gelir vergisi prensip olarak gerçek şahıslardan alınır. Japon gelir vergisi sisteminde mükellef yerleşik olup olmamasına göre iki gruba ayrılmıştır. Bunlar⁷;

⁶ Ayşe Günay, Japonya'nın Genel Ekonomik Yapısı ve Japon Vergi Sistemi, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 162, Mart 2002, s.139.

⁷ **An Outline of Japanese Taxes 2001-2002**, Tax Breau Ministry of Finance, s.27. (<http://www.mof.go.jp/tax/taxes020918.pdf>.)

1-**Mukim**: Bir seneden fazla süre Japonya'da ikamet eden kişi olarak tanımlanır. Mukim statüsündeki bir kişi Japonya'da veya dışarıda elde ettiği geliri üzerinden vergi ödemekle mükelleftir.

2-**Gayrimukim**: Japonya'da ikamet etmeyen kişidir. Gayrimukim statüsündeki mükellefler sadece Japonya'da elde ettikleri gelirleri üzerinden vergi ödemekle mükelleftir.

Japonya'da gelire tabi verginin unsurları 10 kaleme ayrılmıştır. Bunlar;

1- Faiz Geliri	6- Emeklilik Geliri
2- Temettü Geliri	7- Orman Geliri
3- Gayrimenkul İradı	8- Sermaye İradı
4- Ticari Kazanç	9- Arızı Gelir
5 Ücret Geliri	10- Diğer Gelirler

Vergilendirilebilir gelirin hesaplanmasında gayrisafi gelirden çeşitli giderlerin düşülmesine imkan verilmektedir. Gayrisafi gelirden düşülebilecek kanuni giderler, gelirin elde edilmesini sağlamak için yapılan masraflar, satış masrafları ve idari masraflar gibi söz konusu gelirin elde edilmesi ile ilgili dolaylı giderlerdir.

Gelir vergisinde, olağan gelir tutarı, emeklilik ve orman gelirleri tutarları olarak üç vergi matrahı sınıfı mevcuttur. Olağan gelir tutarı; faiz geliri, temettü geliri, gayrimenkul geliri, ticari kazanç, ücret, kısa ve uzun vadeli sermaye kazancı ile arızı gelirin toplamına eşittir. Üniter vergileme metodu bu tür vergi matrahına uygulanmakta, sedüer vergileme metodu ise emeklilik geliri ve orman geliri olmak üzere geriye kalan matrahlara uygulanmaktadır⁸.

1999 yılında gerçekleştirilen vergi reformu, girişimciliği ve çalışma gayretini arttırmak amacıyla ile kişisel gelir vergisinin 1999'da %50 olan maksimum oranını 2000 yılından itibaren geçerli olmak üzere %37'ye düşürmüştür.

Tablo 6: Japonya'da Uygulanan Gelir Vergisi Oranları

Vergilenebilir Gelir	Eski Vergi Oranı(%)	Yeni Vergi Oranı(%)
3,3 milyon yen'e kadar	10	10
3,3 ile 9 milyon yen arası	20	20
9 ile 18 milyon yen arası	30	30
18 milyon yen ve daha fazlası için	50	37

Kaynak: www.mof.go.jp.

⁸ Oktay Güvemli, Amerika, Avrupa ve Uzak Doğu Ülkelerinde Vergisel Özendirme Önlemlerindeki Gelişmeler, Prof. Dr. Salih Şanver'e Armağan, İstanbul 1996, s.93.

Mükelleflerin şahsi durumlarından doğan farklı vergilendirme kapasiteleri dikkate alınarak Gelir Vergisi Kanunu çeşitli muafiyet ve indirimleri öngörmüştür. Bunlar;

- 1- **Temel İndirim:** Herhangi bir mukim mükellef kazandığı olağan emeklilik ve orman gelirinden 380.000 yen istisna görmektedir.
- 2- **Eş için muafiyet:** Eş için 380.000 yenlik bir muafiyet tanınmaktadır.
- 3- **Muhtaç Olanlar İçin:** 480.000 Yen'lik bir muafiyet söz konusudur.

Japonya'da yukarıda sayılan muafiyetlerden dışında daha birçok muafiyet türü mevcuttur. Bunlardan birkaçı aşağıdaki gibi sayılabilir.

- 1- Çalışan öğrenciler
- 2- Dullar,
- 3- Sakatlar,
- 4- Yangın, deprem gibi felaketlere uğrayanlar

5.2. KURUMLAR VERGİSİ

Japonya'da uygulanan Kurumlar Vergisi Kanunu, şirketleri iki sınıfa ayırmaktadır⁹.

1-**Yerli Şirket:** Merkezi veya idaresi Japonya'da bulunan şirketler.

Bunlar Japon Kurumlar vergisi kanununda dört gruba ayrılmıştır.

- a) Normal Şirketler; Anonim Şirket, Limited Şirket ve diğer şirketler.
- b) Kamu Şirketleri; Yerel Yönetimlere ait Şirketler.
- c) Kamunun Payının Bulunduğu Şirketler.
- d) Kooperatifler.

2- **Yabancı Şirket:** Yerli olmayan, yani merkezi veya idaresi Japonya'da bulunmayan şirketleri ifade etmektedir.

Şirketleri yerli veya yabancı olarak sınıflandırmada esas olan **şirket sözleşmesinde** resmen belirtilen yerdir. Buna göre, bir yabancı şirketin şubesi bile olsa Japonya'da teşkilatlanmış bir şirket yerli şirket olarak kabul edilmektedir.

Kurumlar vergisinde vergiye tabi gelir bir hesap döneminde şirketin elde ettiği gelir veya tasfiye yada birleşme halinde hesaplanan gelirlerden ibarettir. Kurumlar vergisinde de gelir vergisi gibi gayrisafi gelirden giderler düşülmekte geriye kalan safi kazanç vergilendirilmektedir. Tarh ve tahsilinde beyanname usulü geçerlidir. Japonya'da Kurumlar Vergisinin oranı %41'dir¹⁰.

⁹ **An Outline of Japanese Taxes 2001-2002**, Tax Breau Ministry of Finance, s.79 (<http://www.mof.go.jp/tax/taxes020918.pdf>.)

¹⁰ DELOITTE, **Tax Regimes at-a-Glance**, Taxation in some Countries, Deloitte Touche Tohmatsu 2003, [www.deloitte.com.tr].

5.3. YABANCI KİŞİ/KURULUŞLAR İÇİN VERGİ UYGULAMASI

Japonya'da gelir ve kurumlar vergileri, mükellefin (kişi ise) yerleşiklik, kuruluş ise yerli/yabancı olması kıstaslarına göre uygulanmaktadır. Bu kapsamda, yabancı kişiler için 3 çeşit kategori bulunmaktadır;

Yerleşik kişi : 1 yıldan uzun süredir Japonya'da yaşayan, veya 5 yılın altında da olsa ana ikametgahı Japonya olan kişiler

Geçici yerleşik kişi : 1 yılın altında bir süredir Japonya'da yaşayan ve asıl ikametgahı Japonya olmayan kişiler

Yerleşik olmayan kişi : Yukarıdakiler dışında kalan kişiler

Bu kişilerin, gelirlerini elde ettikleri kaynağa göre gelir vergisi mükellefiyetleri olup olmayacağı aşağıdaki tabloya göre belirlenmektedir :

Gelirin kaynağına göre mükellefiyet olup olmadığı	Yerleşik	Geçici yerleşik	Yerleşik olmayan
Japonya kaynaklı kazanılan gelir	Var	Var	Var
Yabancı kaynaklı, Japonya'ya transfer edilen gelir ¹¹	Var	Var	Yok
Yabancı kaynaklı, Japonya dışında edinilen gelir ¹²	Var	Yok	Yok

Şirketlerde ise, merkezi Japonya'da olan bir şirket yerli şirket sayılacağından, hem Japonya içinde hem de dışında elde ettiği gelirler vergilendirilir. Yabancı şirketler ise, şube kurdukları takdirde, sadece Japonya içinde elde ettikleri gelir Japonya'da vergilendirilir.

Bir şirketin hem Japonya'da, hem de kendi ülkesinde mükerrer vergi ödememesi ve bunun önlenmesi için Japonya'nın 55 ülke ile anlaşması bulunmaktadır. Türkiye ile Japonya arasındaki Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması, 28 Aralık 1994 tarihinden bu yana yürürlüktedir. Anlaşmanın olmaması halinde, Japonya'da bulunan yabancı şirketler faiz, temettü ve gayrimaddi hak bedelleri gelirleri üzerinden %20 stopaj ödemek durumundadırlar. Bu anlaşma ile yatırımcılar;

¹¹ Örneğin kanuni veya iş merkezi Japonya'da bulunan TOYOTA'nın Türkiye'de elde ettiği karın kurumlar vergisi düşüldükten sonra Japonya'ya transfer edilmesi.

¹² Kanuni veya iş merkezi Japonya'da olmayan KOÇ Holding'in Türkiye'de elde ettiği vergi sonrası gelirini bir Japon bankasına aktarması.

Temettü ödemelerinde, şirketteki sermaye oranları

- >> %25'in üzerinde ise %10 oranında,
- >> %25'in altında ise %15 oranında;

Faiz ödemelerinde, sözkonusu kredi

- >> Bir finans kuruluşundan sağlandı ise, %10 oranında,
- >> Diğer kuruluşlardan sağlandı ise %15 oranında;

Gayrimaddi hak ödemelerinde %10 oranında stopaj ödemektedirler.

stopaj ödemektedirler.

5.4. ŞİRKETLER İÇİN UYGULANAN MERKEZİ VE YEREL VERGİLER

Japonya'da kurumlar vergisi oranları, şirketin sermaye miktarına ve gelirine göre belirlenmektedir.

Sermaye	Gelir	Vergi Oranı
100 milyon Yen'in altı	8 milyon Yen'e kadar	%22
	8 milyon Yen'in üstü	%30
100 milyon Yen'in üstü	Tüm gelir	%30

Merkezi yönetim tarafından alınan kurumlar vergisi dışında, yerel yönetimler tarafından tahsil edilen gelir vergileri de aşağıdaki oranlardadır;

Vergi	Ne üzerinden hesaplandığı	Oran
Vilayet yurttaş vergisi	Ödenen kurumlar vergisi	%5
Belediye yurttaş vergisi	Ödenen kurumlar vergisi	%12,3
İşletme vergisi	Gelir (4 milyon Yen'den az ise)	%5
	Gelir (4-8 milyon Yen arası)	%7,3
	Gelir (8 milyon Yen üzeri)	%9,6

Bunların dışında, Tokyo metropolitan yönetimine dahil belediyelerde kurulmuş bulunan, ofis ve işyeri olan şirketler, şirket sermayesi, iş hacimleri ve çalıştırdıkları insan sayısına göre ek bir vergi daha ödemekle yükümlüdürler.

Bahsi geçen tüm bu vergi oranlarının toplamında, efektif vergi oranı hesaplanırken, kurumlar vergisi için ödenen miktarın bir kısmı işletme vergisi matrahından düşülebilir. Sonuçta, %30'luk kurumlar vergisi ve %9,6'lık işletme vergisi dilimine giren bir şirket için, **efektif vergi oranı yaklaşık %41** olarak ortaya çıkmaktadır. Bu oran, (Tokyo metropolitan bölgesi hariç) bir şirketin ödeyeceği merkezi ve yerel vergilerin hepsini içeren tavan vergi oranı olarak kabul edilebilir.

5.5. GERÇEK KİŞİLER İÇİN UYGULANAN MERKEZİ VE YEREL VERGİLER

Sabit gelire çalışan gerçek kişilerin maaşından, her ay işveren tarafından vergi kesintisi yapılarak bir sonraki ayın 10'una kadar yerel vergi bürolarına yatırılmaktadır. Bu işlem, tahmini gelirler üzerinden yaklaşık olarak belirlenmekte, yıl sonunda yıllık gelir üzerinden tahakkuk eden gerçek miktar hesaplanarak aradaki fark mahsup edilmektedir.

Ancak, yıllık geliri 20 milyon Yen'i geçen kişiler, gelir vergilerini şahsen hesaplamak, vergi bildirim formlarını doldurmak ve vergilerini bizzat ödemek durumundadır. Japonya'da uygulanan merkezi (gelir) ve yerel (yurttaşlık) vergi oranları aşağıdaki tablodaki gibidir :

Gelir Vergisi		Yurttaş vergisi		
Vergi matrahı	Oran	Vergi matrahı	Vilayet	Belediye
3,3 milyon Yen'in altı	%10	2 milyon Yen'in altı	%2	%3
3,3-9 milyon Yen arası	%20	2-7 milyon Yen arası		%8
9-18 milyon Yen arası	%30	7 milyon Yen'in üstü	%3	%10
18 milyon Yen'in üstü	%37			

Yabancı gerçek kişilerin vergi mükellefliliği, daha önceki bölümlerde tarif edildiği gibi, yerleşiklik esasına göre belirlenmektedir.

Japonya yönetsel bakımdan üniter bir yapılanmaya sahiptir, ancak Japon idari sisteminde merkezi yönetimin yanında yerel düzeyde örgütlenmiş birimler de bulunmaktadır. Yerel düzeyde birtakım hizmetleri sunmakla görevli bulunan bu birimlere bazı vergileri toplama yetkisi tanınmış ayrıca birtakım vergilerden de direkt aktarımlar sağlanmıştır.

5.6. İKAMET VE TEŞEBBÜS VERGİSİ

1- İkamet Vergisi: Yerel yönetimler tarafından tahsil edilen bir vergi türüdür. İkamet vergisi kendi arasında Şahsi İkamet Vergisi ve Kurumlar İkamet Vergisi olmak üzere ikiye ayrılır.

a) **Şahsi İkamet Vergisi:** Bu vergi her yılın ocak ayının birinci gününde belirli bir valilik veya belediye sınırları içerisinde ikamet eden veya bir büroya, işyerine veya eve sahip olan gerçek şahıslardan alınmaktadır. Verginin matrahı, geçmiş takvim yılı zarfında mükellefin kazanç tutarıdır. Vergi fert ve gelir üzerinden tahsile dayanmaktadır. Bir valilik veya belediye dahilinde ikamet eden büro vs. sahibi olan gerçek bir kişi hem fert hem de gelir esasına göre vergilendirilir. Şahsi İkamet vergisinin oranı 1999 vergi reformu ile %13'e indirilmiştir.

b) **Kurumlar İkamet Vergisi:** Bu vergi belirli bir valilik veya belediye sınırları dahilinde büro, işyeri, yatakhane, kulüp veya benzeri yerleri bulduran şirketlerden alınmaktadır. Bu vergide de fert ve gelir esasına göre uygulama vardır. Örneğin belirli bir valilik veya belediye sınırları dahilinde büro veya işyeri bulduran şirket hem fert hem gelir esasına göre, büro vs. buldurmuyup yatakhane veya kulüp vs. bulduran şirketler sadece fert esasına göre vergilendirilir.

2- Teşebbüs Vergisi: Bu vergi türü, belirli ticaret türleri ile uğraşan fertlerden ve ticaret yapan şirketlerden alınmaktadır. Fertlerden alınan teşebbüs vergisinin matrahı, geçmiş takvim yılında elde edilmiş kazançtır. Teşebbüs vergisinin oranı kurumlar için %9,6'dır.

Yerel vergiler arasında valiliklerin topladığı valilik vergisi ve belediyelerin topladığı belediye vergisini de sayabiliriz. Yerel yönetimlerce tahsil edilen vergiler genel yada özel amaçlı olabilmektedir. Yerel yönetimlerde ayrıca merkezi hükümet tarafından tahsis edilen vergiler de bulunmaktadır. Bunlar merkezi idarenin toplaması gereken ancak düzenli bir gelir sağlamak için yerel yönetimlere bırakılan vergilerdir. Örneğin tütün vergisinin %25'i, içki vergisinin %32'si ve genel tüketim vergisinin %24'ü¹³.

5.7. TÜKETİM VERGİSİ

Tüketim vergisi, Japonya'da yapılan her alış-satış işlemine %5'lik bir oran olarak uygulanmaktadır. Bu %5'lik miktarın %4'ü genel bütçeye, %1'i yerel idareye aktarılır. Tüketim vergileri tahsilatının GSYİH'ya oranı %4,6 civarındadır. Toplam vergi gelirleri içerisinde tüketim vergileri tahsilatının oranı ise %17.7'dir¹⁴. Tüketim vergisinin işleyiş mekanizması aşağıda gösterilmiştir¹⁵.

Hammadde üreticisi → İşlenmiş ürün üreticisi → Toptancı → Perakendeci → Tüketicici

Şemadan da anlaşıldığı gibi Japonya'da nihai bir mal hammadde üreticisinden nihai tüketiciye gelinceye kadar geçirdiği her aşamada katma değer üzerinden %5 olarak tüketim vergisine tabi tutulur. Japonya'da tüketimi vergilendiren başka vergi çeşitleri de bulunmaktadır. Bunlardan bazılarının oranları aşağıda Tablo 7'de sunulmuştur.

¹³ Ahmet Ulusoy, Tarık Vural, Japonya'da Yerel Yönetimler, **Yerel Yönetim ve Denetim**, Cilt: 6, Sayı: 6, Haziran 2001, s.27.

¹⁴ **OECD Revenue Statistics** 1965-2003, Published in 2004.

¹⁵ Günay, a.g.m., s.142.

Tablo 7: Japonya’da Diğer Bazı Tüketim Vergileri ve Oranları

Likit Petrol Gazı Vergisi	Kilogram başına 17,5 Yen
Hava Yakıtı Vergisi	Kilolitre Başına 26,000 Yen
Benzin Vergisi	Benzinin Kilolitresi başına 48,600 Yen
Tütün Vergisi	Her bin adede 2,716 Yen

Kaynak: Japon Maliye Bakanlığı, <http://www.mof.go.jp>

5.8. VERASET VERGİSİ

Veraset vergisi miras veya vasiyet yoluyla elde edilen tüm mal ve haklardan ölenin borç ve cenaze masraflarının düşürülmesi sonucu elde edilen matrah üzerinden hesaplanmaktadır. Veraset vergisinde matrahın hesaplanmasında aşağıdaki hususlar matraha dahil edilmemektedir¹⁶.

- Mirasçılar tarafından elde edilen hayat sigortası veya kişisel kaza sigortası gelirleri (azami 5,000,000 Yen* kanuni mirasçı sayısı)
- Mirasçıların murisin ölümüne bağlı olarak ölüm tarihinden itibaren üç yıl içinde almış oldukları emeklilik ve benzeri gelirleri (azami 5,000,000*kanuni mirasçı sayısı)

Japonya’da veraset vergisinin oranı %10 ile %70 arasında artan oranlı olarak değişmektedir.

SONUÇ

Dünyanın ikinci büyük ekonomisine ve üçüncü büyük ihracat kapasitesine sahip Japonya en gelişmiş 8 Dünya ülkesinden biridir. Son yıllarda ülke ekonomisinin içine düştüğü aşırı durgunluk aslında yıllardır uygulanan politikaların bir ürünüdür. Uygulanan mali politikalar kamu ve özel tüketim harcamalarını kısımda etkili olmuş ve iç tasarruflar savaştan önceki düzeyi olan %19’dan %30 seviyesine ilerlemiştir. Japonya’da var olan aşırı tasarruf eğilimi tüketimi caydırmış sonuçta büyüme oranı azalmıştır. Bu aynı zamanda enflasyon oranındaki eksi seyrin ve cari dengedeki fazlalığın en büyük sebebidir.

Savaş sonrası dönemde kamu harcamalarında belirgin artış sonucu kamu sektörünün GSMH içerisindeki payı artmış ve %25’lere kadar çıkmıştır. Vergi yükü ise son yıllara kadar %20 seviyesinde tutulmaya çalışılmıştır. Kamu harcamaları içerisinde yatırım harcamalarının payı %50’lere kadar çıkmıştır. Kamu harcamaları bünyesindeki diğer harcama kalemlerinde de önemli değişiklikler olmuştur. Örneğin sosyal nitelikli harcamaların kamu harcamaları içerisindeki payı artırılırken, askeri harcamaların payı büyük oranda düşürülmüştür.

¹⁶ **An Outline of Japanese Taxes 2001-2002**, Tax Breau Ministry of Finance, s.124. (<http://www.mof.go.jp/tax/taxes020918.pdf>)

Japon vergi sistemi tarihi süreç içerisinde birçok defa değişikliğe uğramıştır. Bunlardan en önemlisi savaş sonrası dönemde özellikle yatırımları artırma amacına yönelik uygulanan vergi politikalarıdır. Amerika İşgal İdaresinin mali alanda reformlar gerçekleştirmek için oluşturduğu **Shoup Komisyonu** adını alan uzmanlar, yapılan vergi reformunda oldukça etkili olmuşlardır.

Sonradan yapılan birçok değişikliğe rağmen, Japon vergi sisteminin temelinde adı geçen komisyonun önerileri yatmaktadır. 1951 yılını izleyen dönemde gerek vergiye tabi asgari gelir diliminin artırılması gerekse vergi oranlarının düşürülmesi suretiyle devamlı olarak vergi indirimlerine gidilmiştir. Vergiye tabi olmayan gelir 1952 ile 1970'li yıllar arasında 5-6 misli artırılmıştır.

Japonya'da kurumlar vergisi sisteminde de devamlı değişiklikler yapılmıştır. Özellikle vergi oranları çok sık değiştirilmiştir. Kore savaşı yılları ile birkaç yıl hariç, kurumlar vergisi oranlarındaki değişimler sürekli düşüş şeklinde olmuştur. Bu değişiklik sermaye birikimini ve dolayısıyla yatırımları uyarmıştır. Şu anda kurumlar vergisinin oranı yerelde alınan ve yatırımlardan alınan vergiyle birlikte birleştirilmiş olarak %41'dir. Japonya'da ayrıca ikamet ve teşebbüs vergisi, tüketim vergisi ve veraset vergisi de alınan diğer vergiler arasındadır.

Japon vergi sistemi Türk vergi sistemiyle karşılaştırılırsa şu farklılıklar göze çarpmaktadır.

✓ Japon Gelir Vergisi de artan oranlıdır. Fakat en düşük oran ve en yüksek oran Türk gelir vergisi'nden düşüktür ve aynı zamanda en az geçim indirimine benzetilebilecek rakamsal muafiyet ve istisnalar mevcuttur.

✓ %41 olan kurumlar vergisinin oranı, Türk kurumlar vergisi oranından yüksektir. Fakat Japonya'da müteşebbis kurumlara oldukça önemli teşvik ve istisnalar sağlanmaktadır.

✓ Japonya'da %5 oranında tüketim vergisi alınmaktadır. İsmi KDV değildir. Söz konusu oran Türk genel KDV oranıyla karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Bunun nedeninin, tüketim eğilimi çok düşük tasarruf eğilimi çok yüksek olan japonları tüketime teşvik etmek ve talebi canlı tutmak olduğu değerlendirilmektedir.

✓ Japonya'da ikamet ve teşebbüs vergisi ve arazi vergisi, Türk emlak vergisine benzetilebilir. Fakat uygulamada oldukça önemli farklılıkları bulunmaktadır. Ayrıca Japonya'da uygulanan tüketim vergisi dışındaki diğer tüketim vergileri, bizdeki özel tüketim vergisi oranlarıyla karşılaştırıldığında oldukça düşük oldukları görülmektedir. Örneğin özellikle akaryakıt açısından değerlendirilecek olursa, Türkiye, üzerindeki vergi yükü nedeniyle, Avrupa'da benzini en pahalı tüketen ülkedir. Ayrıca denilebilir ki, Dünya'da akaryakıtın en pahalı olduğu ülkelere biri Türkiye'dir.

KAYNAKÇA

- An Outline of Japanese Taxes 2001-2002, Tax
Breau Ministry of Finance.
(<http://www.mof.go.jp/tax/taxes020918.pdf>.)
- DELOITTE **Tax Regimes at-a-Glance**, Taxation in some
Countries, Deloitte Touche Tohmatsu 2003,
[www.deloitte.com.tr].
- IMF **World Economic Outlook**, September, 2004.
- Japan Cabinet Office **Annual Report on National Accounts**, Economic
and Social Research Institute, January 2005
- ULUSOY Ahmet, VURAL Tarık, Japonya'da Yerel Yönetimler, Yerel Yönetim ve
Denetim, Cilt:6, Sayı:6, Haziran 2001.
- GÜNAY, Ayşe, Japonya'nın Genel Ekonomik Yapısı ve Japon
Vergi Sistemi, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 162,
Mart 2002.
- GÜVEMLİ, Oktay, Amerika, Avrupa ve Uzakdoğu Ülkelerinde Vergisel
Özendirme Önlemlerindeki Gelişmeler, Prof. Dr.
Salih Şanver'e Armağan, İstanbul 1996.
- OECD **OECD Revenue Statistics** 1965-2003, Published
in 2004.
- OECD **Economic Outlook**, June 2004.
- <http://www.foreigntrade.gov.tr>
----- <http://www.mof.go.jp> (Japonya Maliye Bakanlığı).
----- www.hmtokyo.jp/japonyahk.htm
----- <http://www.japonya.8m.com/japonya/ekonomi.htm>
----- <http://www.gelirler.gov.tr>